

F. Wernig, kmet. ref.:

Kmetovalci laškega okraja na Gorenjskem.

(Poučno-potopisna črtica.)

Nobena beseda ne deluje na kmetovalca tako prepričevalno kakor — zgled. In nikjer ni rek: »Besede mičejo, zgledi vlečejo« tako upravičen kot pri kmet. pospeševalnem delu. Raditega smo pri živinorejskem odboru sklenili, da popeljemo najdovzetnejše kmetovalce v okraju na Gorenjsko, da vidijo na licu mesta, kako gospodari napredni, inteligentni in samozavestni gorenjski kmet in da na ta način vzdramimo iz gospodarskega mrtvila naše kmečko ljudstvo, ki s svojo mentalnostjo korenini še več ali manj v propadlem vinogradništvu ali njega zleh posledicah.

Dne 3. t. m. smo se torej zgodaj zjutraj zbrali na kolo-dvoru v Laškem. Dobri oči Petek, delavni in neutrudljivi g. Hrastnik, načelnik kmet. podružnice in gerent okrajnega zastopa, prevdarni in vzgledni kmet Bezgovšek iz St. Ruperta in mnogi drugi kmetovalci iz laške okolice. Naše število se je pomnožilo v Rimskih toplicah še za par oseb. Med njimi oblastni poslanec g. Deželak in župan Veber iz St. Lenarta. V Hrastniku so se nam pridružili še 4 prijetni gostje: dobrodušni dolski župan g. Draksler, gg. Napret in Orožen ter naš Pavliha Pustov Tinče, ki je s primerno kritiko in s posrečenimi dovtipi ves čas skrbel, da je ostala naša družba vso dobo izleta prav dobre volje.

Nebo nam je bilo milo in pozdravljali so nas od daleč v krasnem solnčnem jutru številni še mestoma s snegom pokriti vrhovi Karavank, ko smo dospeli v Ljubljano. Tu se nam je pridružil živinorejski inštruktor g. Krištof, ki se nam je stavil na razpolago kot »cicerone« pri ogledovanju gospodarskih znamenitosti mesta. Pod njegovim vodstvom smo si ogledali najprej prostore in zaloge raznih potrebščin Kmet. družbe. Potem smo se ogledali pri Gospodarski zvezi, ki nam je radevolje dovolila vstop v svojo stalno razstavo raznih kmet. strojev, predvsem plugov, okopaln-kov in osipalnikov, kostnih mlinov, posnemalnikov, trijer-jev itd. Naša nadaljna pot nas je vodila do mestne klavni-ce, ki predstavlja ogromno podjetje, edino te vrste v naši državi. Saj znašajo vse dosedanje ureditvene investicije nad 40 mil. Din. Nepopisno je bilo presenečenje naših kme-tovalcev, ki so spričo velikanskih prostorov in dvoran ter modern-smotrenih naprav klavnic samo strmeli in gle-dali. Prava čuda moderne tehnike. In naši kmetovalci so imeli priliko spoznati in učiti se, kako se izvršuje čisto in smotreno delo v klavnici in kako se oskrbuje in konser-vira pravilno meso in razni mesni izdelki. Razkrila pa se jim je tudi tajnost umetnega klajenja in izdelovanja umet-nega ledu, ki igra tako veliko vlogo pri ohranjanju raz-nih kvarjenju podvrženih gospodarskih izdelkov. Prav iz-krena hvala ravnatelju klavnic za prijazna in utrudljiva razkazovanja ter za vsa tozadevna pojasnila! — Ogledali smo si potem v Ljubljani še našo najboljšo kmet. gospo-dinjsko šolo, v kateri nas je posebno zanimala vzorna ko-košjereja in vzorno vrtnarstvo.

Popoldne smo se odpeljali na Notranjsko, na Vrhniko, kjer obstoja najboljša mlekarina in sirarna v Sloveniji. Po-časni nas je peljala lokalna železnica proti našemu cilju in imeli smo priliko proučevati gospodarske in krajevne raz-mere Notranjske. Našo pozornost je vzbudilo vsepovsod že pričetno kultiviranje ljubljanskega barja: prostrana, zelena ravnina levo in desno od tira in ob obronkih temnih smre-kovih gozdov prijazna kmečka selišča, beli domovi in mo-derne, vzorne gospodarske stavbe. Prav ugodno nas je presenetila Vrhnika sama, ki je napravila na nas vtis pri-istne, prijazne slovenske vasi, oziroma trga. Povsod red in snaga in smotrenost; kmečke hiše, gospodarska poslopja in celo čebelnjak okrašeni z rudečimi nageljni, in kmečko ljudstvo krepke postave, kremenitega značaja, markantnih potez in bistrega ter delavnost kazajočega izražanja. Nas je v prvi vrsti zanimala notranjska živinoreja in poslova-nje vrhniške mlekarne. Prepričali smo se na lastne oči, da so v gospodarskem oziru pogoji za mlekarstvo v vrhniškem okraju slabši, kakor v laškem okraju. Prideluje se pretež-ko le slaba kislja krma, v običaju je izključno hlevska reja brez vsake paše in vendar je spretnemu sirarju uspelo iz-delovati na Vrhniki sloviti ementalški sir, ki je boljši kot bohinjsko blago, kljub vsej sočni in zlahitni planinski kr-mi ter poletni paši v Bohinju. Mlekarina v Vrhniki je viso-ko aktivna in je glavni vir dohodkov temošnjih kmetoval-cev. Denarni promet leta 1926 je znašal nad 6.000.000 Din. Mleko se plačuje stalno in v vsaki količini po 2 Din s po-vračilom raznih odpadkov, ki so izborni za rejo prešičev. Mlekarina je na parni pogon in se nahaja v krasni legi ter je od zunaj bolj podobna ličnemu gradiču, kakor kakik-gospodarski stavbi. Obisk Vrhnike je bil za nas v splošnem prav poučen. Na povratku pa smo dali duška naši dobri volji v veseli narodni pesmi ter nas je kranjsko kmečko ljudstvo vsepovsod pristrčno pozdravljalo.

Prišedši v Ljubljano, smo si hitro ogledali še central-no vinarno, ki nam je nudila izredno mnogo poučnega gle-de oskrbovanja vina in kletarstva. G. ravnatelj nam je razložil prav poljudno in prepričevalno cilj in stremenje ogromnega kletarskega podjetja ter je povdarjal, da si je stavila vinarna za svojo glavno, sveto in takorekoč življenjsko nalogo, s svojim naravnim in samo prvovrstnim blagom zadovoljiti in obvladati naš konzum ter na ta način pripo-moči pri našem vinogradniku do boljšega vnovčenja svoje-ga naravnega, dobrega vina. Videli smo tudi vse tehnične pripomočke modernega kletarstva, uporabo interesantnih eliptičnih sodov, največji leseni sod v Jugoslaviji, vi vse-buje 36.000 litrov ali 4 vagone vina: pravi kolos in orjak, mojstersko delo med lesenimi sodi. Stremenje vinarne je, kupovati povsod le grozdje in tega prešati v lastni re-žiji. Na ta način je tudi podjetju mogoče proizvajati prvo-vrstno blago, ki ga mali posestnik navadno vsled pomanj-kanja pripomočkov in znanja nikdar ne more nuditi. Pre-pričali pa smo se tudi sami o tehnični dovršenosti umnega kletarstva. Saj smo preiskusili jeruzaleščana, kakor ga je težko najti na Štajerskem, in smo preiskusili tudi pristno dalmatinsko vino iz edine, še sedaj v večjem obsegu na otoku Vis rodeče, pristne evropske trte (Vugava trta). Le to so morali lansko leto škropiti 25krat, da so jo obva-

Schichtovo

terpentinovo milo

svojimi 7 odlikami

Cetrta odlika.

SLIKE IZ PRAVLJIC ZA IZREZATI.

Zavitek tega mila sestoji iz lepih slik za otroke, katere se izrežejo in sestavljajo. Ko perete se otroci zabavajo.

1. Terpentin v milu.
2. Velik in priročen kos.
3. Prijeten duh.
4. Slike iz pravljic za izrezati.
5. Milo je v zavitku.
6. Svetla barva.
7. Razkuženje perila.

656

rvali pred boleznijo. Centralna vinarna je tudi to delo na-pravila na licu mesta v Dalmaciji. G. ravnatelju vinarne izrekamo tem potom za prijazni sprejem in za vsa pojas-nila najiskrenejšo zahvalo!

Drugi dan smo se podali na Gorenjsko, na glavni cilj našega potovanja. Globoko se je dojmila naših kmetoval-cev v gospodarskem oziru vzgledna krasna gorenjska po-krajina. Obširna, ravna in skrbno obdelana polja, prijaz-ne, snažne, bele vasice; prijazne trate in temni gozdovi, v sinjem obzoru solnčnega dneva jasno se odražajoči zeleni holmi in tiha pogorja z mnogobrojnimi belimi cerkvami in kapelicami in daleč na severu mogočne, sive stene veli-častnih Karavank in njih gorskih velikanov. Hladnejši in čistejši planinski zrak nas je že obdajal in čutili smo vsi, da se nahajamo v povsem drugačni pokrajini in v drugih podnebnih razmerah. Ustavili smo se na postaji v Naklu. Tu se nam je pridružil kmet. ref. g. Kladnik, ki nas je vo-dil v svrhu poučevanja vzornega gorenjskega kmetijstva po vsej okolici Kranja. Obiskali smo torej najprej v Naklu vse vzorne posestnike-kmetovalce. Večinoma najdemo v vsaki kmetiji uporabo elektrike. Kar se zdi gorenjskemu kmetovalcu nekaj samo po sebi umevnega, to je bilo našim izletnikom še povsem novo. To so predvsem vzorni hlevi z vzornimi gnojilski in gnojničnimi jamami. Kar v zadregi in tihi smo postali, ko nam je začel priprosti gorenjski kmet razlagati tako stvarno, razumno in resno shranjeva-nje in uporabo gnojnice, kakor bi bil kak učen profesor. In bral sem vsem našim izletnikom na obrazih, kako jim je imponiral ponosni, samozavestni, delavni, skromni in bistri gorenjski kmet: glede trdne, neupogljive volje — Prus, glede naprednosti, delavnosti in kremenitosti znača-ja — Švicar. Proučili smo v Naklu še razmere tamšnjega mlekarstva in smo se potem podali peš v Predoslije (za-družna mlekarina) in v Rupo pri Kranju. Našo triuro pot po gorenjskih pokrajinah do Kranja smo spopolnili z ogle-di, gospodarskimi razgovori ter s primerjanjem naših raz-mer z gorenjskimi. Prepričali smo se, da je kranjski oko-liš neprimerno manj travoroden in tudi manj hvaležen za pridelovanje žita ter da tudi podnebje od daleč ni tako u-godno, kakor v laškem okraju. In vendar je bistri in marljivosti kranjskega kmetovalca uspelo poiskati pri iz-ključni hlevski reji, v živinoreji in mlekarstvu glavni vir svojih dohodkov. Gorenje si pomaga na ta način, da pri-deluje tudi na svojih prodnatih njivah zeleno krmo in da svojo živino vsaki dan po par ur zjutraj in zvečer žene na pašo in sicer enostavno na ozke travniške parcele ob potih in med njivami. In kljub temu, da je narava tako skopo obdarila s prirodnimi dobrinami gorenjskega kmeta, stu-nuje ta v domovih, ki nič ne zaostajajo za razkošnimi kmeč-kimi hišami naših bogatih savinjskih hmeljarjev in ima gorenjski kmet svoja gospodarska poslopja brezdvomno boljše in vzornejše urejena kot naši Savinjski. Krasne in naravnost gosposke kmečke domove smo videli pri po-sestnikih Jerneju Pilerju in pri Stubiju v Rupi. Videli pa smo tudi vzorne hleve s prvovrstno živino ter smo se pre-pričali, kako je mogoče mlečnost domače živine dvigniti s smotreno rejo in izbiro. Majhne kmečke krave-bohinjke od 300 kg teže z 12 l mleka povprečno dnevno in krave-pinegavke, ki glede mlečnosti brez dvoma prekašajo ori-ginalne živali na Solnograškem. Zopet krasen primer, ka-ko nesmiselno je hoditi v tujino po plemensko živino, ko si lahko doma vzgojimo boljše in zanesljivejše živali.

Marsikaterga od nas je prevzela tiha zamišljenost in domotožje spričo krasne gorenjske pokrajine, spričo ve-selo-vriskaajoče solnčne planinske narave, spričo zelenih travnikov in tihih logov, spričo ravnih prostranih njiv, nad katerimi visoko nad nami v jasnem solnčnem ozračju veselo žrvoli in drobi na Štajerskem tako redki škran-ček, na katerih obdeluje kmet svojo zemljo, sicer v potu svojega obraza, a vendar kot kralj samozavestno, zmaga-joč in obvladujoč vse ovir in težkoče in veseleč se spričo doseženih, v boju z naravo in zemljo s trdnim voljo in s trdo roko priborjenih uspehov. Kako srečen si, človek, ki si ostal zvest svoji rodni grudi in domu svojega očeta! In občutil sem ta hip tudi jaz svojo bridko resnico, ki jo izraža Prešern v svoji tožni pesmi: »Oj, Vrba, draga vas domača, kjer hiša mojega stoji očeta . . .«

Popoldne smo se podali v Hrastje, vas, eno uro od-daljeno od Kranja. Videli smo tudi tukaj zopet vzorne go-spodarske razmere in kot posebno znamenitost: vsi kmeti brez izjeme imajo vzorne hleve z betoniranimi stajami in vzorna dvorišča z gnojničnimi jamami. Vsak kmet ima po-leg praktično urejenih jasl tudi svoj sistem samonapajal-nika, ki je važen posebno za molzne krave, ki rabijo veli-ko tekočine in ki s pomočjo samonapajalnika lahko pijejo, kadar se jim zljubi. Vzorne hleve in vzorne svinjake smo videli pred vsem pri poslancu Brodarju in pri posestniku Pircu. Nahaja se tudi tukaj strojna zadruga, ki omogoča

kmetom skupno uporabo vseh različnih gospodarskih stro-jev, ki si jih posamezni posestnik ne more nabaviti.

Na povratku v Kranj smo si ogledali še nekatere zna-menitosti mesta, predvsem krasno pokopališče s Prešer-novim in Jenkotovim grobom ter 30 m visoki most čez Kokro. Naravnost vtoglava višina za naša pojmovanja. V gostilni »pri Jeleni« se nam je postreglo s priprostim, pa izdatnim obedom in so se pri tej priliki posebno še naši mladi veseli Štajerci lahko prepričali, kako ima prav go-renjska narodna: »Na Gorenjskem je fletno, so vsote gore, so bistri studenci in ravne ceste.«

Hiteti smo morali, ako smo hoteli videti čimveč in ra-di tega smo se iz Kranja odpeljali takoj v Podhom pri Ble-du, kjer smo se ogledali že pozno na večer pri enemu iz-med predstavnikov naših najtrdnnejših in agilnejših gorenj-skih kmetovalcev, pri oblastnem poslancu g. Janu. Veselo in pristrčno nas je let-ta sprejel ter nam je razkazal vzorne hleve in druge gospodarske naprave v vsej vasi. Tudi tu so bile izredno krasne krave prvovrstne molzice in vzorna prašičja reja. Videli smo tudi novo mlekarino, ki obratuje še pol leta in plačuje mleko po 9 kron s povračilom od-padkov. Mnogi kmetovalci so si vzeli mere od raznih go-spodarskih stavb.

Pri čisti, sveži kapljici gorenjskega »jabčeka« nam je g. Jan razlagal zgodovino razvoja gorenjskega kmetijstva. Leta 1902 je bil Jan prvi, ki je po vplivu nekega gospodar-skega predavanja napravil modern hlev, leta 1910 so imeli že vsi kmetje po vasi, razen treh, betonirane staje in gnoj-nične jame. Hlevi, v katerih se živina, kakor v laškem o-kraju, do kolen vgreza v blato, so v tej vasi povsem nepo-znani in spadajo v davno preteklost. Pristrčno smo se po-slovili in se zahvalili g. Janu, ki nas je spremljal domala do Bleda. Za čim pristrčnejšo slovo pa je poskrbel še po-sebejo naš Pustov Tinče, ki je pred živahnimi in prebri-sanimi Gorenjci rešil s svojim vedrim humorjem našo čast »veselih« Štajercev.

Iz rajsko lepega Bleda smo jo še ta večer mahnili na postajo Lesce, kjer smo si v naglici ogledali še ondotno mlekarino. Tu smo naš poučni izlet oficijelno zaključili. Večina kmetovalcev se je potem še podala na božjo pot k Mariji pomagaj na Brezjem.

Poučni izlet je dosegel popolnoma svoj namen in so naši kmetovalci v razgovoru z naprednimi Gorenjci na li-cu mesta spoznali, kakšne moderne naprave inboljšave sodijo za naš okraj in kakšne niso prikladne. Prepričali pa so se vsi, da postane lahko kmetovalcu umna živinoreja z organizirano produkcijo in oddajo mleka stalen in za-nesljiv vir dohodkov.

Poučni izlet in vesela, bistra, delavna in napredna Gorenjska pa nam bo ostala vedno v najlepšem spominu.

nositi Palma

znači nikdar iskrivljene pete imeti!

Širite Slov. Gospodarja!